

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania začlenených detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materských školách v školskom roku 2011/2012 v SR

Zvýšená pozornosť v rámci inšpekčnej činnosti v **153** (5,33 %) materských školách (MŠ, škola) bola venovaná prístupu k výchove a vzdelávaniu so zameraním na dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP). Z počtu kontrolovaných MŠ bolo **143** štátnych, **9** cirkevných (CMŠ) a **1** súkromná (SMŠ) škola. Zdrojom informácií boli výsledky **406** hospitácií, rozhovory s pedagogickými zamestnancami, analýza dokumentácie, fyzická kontrola priestorov škôl a informačný dotazník pre riaditeľa MŠ.

Kontrolované školy zabezpečovali rovnoprávnosť prístupu a neobmedzovanie práv vo výchove a vzdelávaní detí so ŠVVP a ostatných detí, vrátane dodržiavania ich najvyšších počtov v triedach.

Z celkového počtu **8 454** detí bolo **124** (1,47 %) so ŠVVP. So zdravotným znevýhodnením bolo **60** (0,53 %) detí. Jedna¹ MŠ v Košickom kraji poskytovala v dopoludňajšom čase predprimárne vzdelávanie 8 deťom v špeciálnej triede pre deti s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami a jedna² v Bratislavskom kraji v samostatnej triede celodenne vzdelávala 21 detí s poruchami výživy, s odbornou starostlivosťou internej zdravotnej sestry a asistentky výživy zariadenia školského stravovania. V MŠ Banskobystrického kraja bolo zaradených **63** (0,75 %) detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, z nich **9** malo odloženú povinnú školskú dochádzku a jedna škola v 2³ špeciálnych triedach vzdelávala deti so zdravotným znevýhodnením. V Trenčianskom⁴ kraji bolo v bežnej triede prijaté **1** (0,01 %) dieťa s intelektuálnym nadaním.

Deti so **zdravotným znevýhodnením** (ZZ) boli integrované⁵ do bežných tried s informovaným súhlasom zákonných zástupcov. Individuálne vzdelávacie programy (IVP) ojedinele podmieňovali úpravu cieľov⁶, prostredia, organizácie⁷, metód⁸ a foriem výchovy a vzdelávania podľa špeciálnych potrieb detí. Nie vždy boli zámery IVP dosiahnuté vzhľadom na chorobnosť i nemocničnú hospitalizáciu detí.

¹ MŠ, S. Tomášika 5, Spišská Nová Ves (rôzne formy autizmu, Downov syndróm, mentálne postihnutie a porucha aktivity)

² MŠ, Pifflova 10, Bratislava (celiakia, intolerancia laktózy, rôzne alergie, diabetes mellitus)

³ MŠ, Ul. 1. Mája 161, Zvolen (zrakové, telesné postihy)

⁴ MŠ, Hurbanova 142, Stará Turá

⁵ napr. MŠ, Hurbanova 142, Stará Turá, MŠ, Rybníčná 31, Spišská Nová Ves (hyperkinetický syndróm), CMŠ sv. Alžbety, Ustianska 11, Trnava (narušená komunikačná schopnosť, iné poruchy reči a jazyka), Spojená škola, Oslobodenia 165, Belá, MŠ, Vyšný Mirošov 44 (oneskorený psychosomatický vývin a symptóm ADHD), MŠ, Školská 408, Rožňov (sluchový a telesný postih), ZŠ s MŠ, Horné Obdokovce 393, MŠ, Kostolany pod Tribečom 144, MŠ, Hostie 85, ZŠ s MŠ, Školská 89, Imeľ (narušená komunikačná schopnosť), MŠ, Ul. 1. mája 161, Zvolen, ZŠ s MŠ, Ul. A. Sládkoviča 1130, Žarnovica

⁶ šesť škôl modifikovalo učebné osnovy 26 deťom

⁷ napr. spôsob a dĺžka trvania realizovaných činností s dôrazom na zabezpečenie individuálnej pomoci podľa typu postihnutia

⁸ využívanie špecifických metód a foriem výchovy a vzdelávania vyžadovalo 9 detí, kompenzačných a špeciálnych učebných pomôcok 21 detí

Upravenými vstupnými a vnútornými priestormi uľahčovali mobilitu detí v Bratislavskom a Banskobystrickom kraji 3⁹ školy, v Trnavskom 2¹⁰, v Trenčianskom kraji 7¹¹ škôl, Nitrianskom 6¹², v Žilinskom a Košickom kraji 1¹³ škola.

Školský psychológ v jednej¹⁴ škole Trenčianskeho a Banskobystrického kraja a asistent¹⁵ učiteľa jednej MŠ Košického kraja napomáhali eliminovaniu dôsledkov ZZ detí s pozitívnym dopadom aj na ich problémové správanie sa. V Nitrianskom kraji v dvoch¹⁶ MŠ počas procesu výchovy a vzdelávania asistovali deťom so ZZ matky a v jednej¹⁷ škole bola prijatá zamestnankyňa, ktorá zabezpečovala pedagogický dozor a základné hygienické potreby dvom deťom. Osobitné, individuálne stravovanie vzhľadom na diagnózy a odporúčania lekárov bolo zabezpečené deťom s poruchami výživy v Bratislavskom kraji. Trom deťom s diabetes mellitus sledovala hladinu cukru a aplikovala inzulín zdravotná sestra.

Zákonní zástupcovia zväčša konzultovali individuálne potreby a pokroky dieťaťa, žiadali o prístup k ich deťom ako k intaktným, zabezpečovali kompenzačné pomôcky, spolupracovali s poradenskými zariadeniami, rešpektovali odporúčania učiteľov i odborníkov, čím prispeli k výraznému napredovaniu vlastných detí.

Učitelia poskytovali deťom dlhší čas a priestor na sebarealizovanie sa v činnostiach s výtvarným, pohybovým, rôznorodým manipulačným i sebaobslužným zameraním. Rešpektovali návrhy odborníkov týkajúce sa oslobodenia detí od zvýšenej fyzickej námahy. Uplatňovali metódy zamerané na rozvoj jemnej, hrubej motoriky i vizuomotoriky detí, precvičovanie hovoridiel, fixačné metódy podporujúce koordinačné schopnosti. Výraznejšie artikulovali v dialógoch s dieťaťom, využívali komunikáciu prostredníctvom ostatných detí a cvičenia sluchového vnímania zamerané na rozvoj fonetického sluchu. Aplikovali opakované i viacnásobné vysvetľovanie, inštrukcie a pochvaly. Učitelia jednej školy Banskobystrického kraja aj metódy¹⁸ na reedukáciu a rehabilitáciu zraku odporúčané oftalmológom. Deti primerane svojím možnostiam prejavovali záujem a prevažne aktívne sa zúčastňovali rôznorodých činností.

Integrácia detí so ZZ si vyžadovala zvýšenú mieru tolerancie, ohľaduplnosti, empatie, trpezlivosti, porozumenia, vzájomnej podpory a pomoci nie len zamestnancov škôl, ale aj intaktných detí a ich zákonných zástupcov. Pedagogickí zamestnanci pozitívne hodnotili pokroky detí so ZZ, spoluprácu zákonných zástupcov, zriaďovateľov, základných i špeciálnych základných škôl a individuálny prístup rôznych odborníkov. Za negatíva, tak ako v predchádzajúcom období označili problémy so získavaním všetkých potrebných dokladov, zložitú komunikáciu a odmietajúce postoje zákonných zástupcov k špeciálnej starostlivosti, chýbajúcich školských odborných zamestnancov a asistentov učiteľa.

⁹ MŠ, Cyprichova 74 a MŠ, Pifflova 10 Bratislava, MŠ, Košická 40, Senec a ZŠ s MŠ Župkov 18, MŠ, Ul. 1. mája 161, Zvolen, MŠ Terany 262

¹⁰ MŠ, Oreské 111, ZŠ s MŠ, Školská 647, Trstice

¹¹ MŠ, Neporadza 127, MŠ, SNP 407, Myjava, MŠ, Nábřežie s. Cyrila 360, Prievidza, ZŠ s MŠ Jána Lipského, Trenčianske Stankovce 380, ZŠ s MŠ, Svinná 131, MŠ, Prusy 177, MŠ, Hlavná 534, Nitrianske Rudno

¹² MŠ, Koniarovce č. 107, ZŠ s MŠ Sámuela Gáspára s VJM – Gáspár Sámuel Alapiskola és Óvoda, Hlavná 286, Čičov, MŠ, Zbehy 148, MŠ, Dopravná ul. 60, Levice, MŠ - Óvoda, Cyrilometódska 42, Nové Zámky

¹³ CMŠ sv. Lujzy, A. Hlinku 67, Ružomberok, MŠ, Športová 93, Veľaty

¹⁴ MŠ, Hurbanova 142, Stará Turá, ZŠ s MŠ, SNP 158, Kalinovo

¹⁵ MŠ, Rybníčná 31, Spišská Nová Ves

¹⁶ MŠ, Hostie 85 (telesný postih s použitím invalidného vozíka počas pobytu vonku), MŠ, Kostofany pod Tribečom 144 (viacnásobné postihnutie)

¹⁷ ZŠ s MŠ, Horné Obdokovce 393 prijala bývalú učiteľku MŠ na dohodu (autizmus, imobilita a plienkovanie)

¹⁸ napr. úprava, náprava porušených funkcií oka, oklúzia – zalepovanie dobre vidiaceho oka, priestorová orientácia, samostatný pohyb, ortoptické a pleoptické cvičenia (súčasť liečby amblyopie - tupozrakosti)

V neposlednom rade aj absenciu poznatkov v uvedenej oblasti, nepravidelnú dochádzku detí so ZZ a nedostatok materiálno-technických prostriedkov z dôvodu finančnej náročnosti.

Deti zo **sociálne znevýhodneného prostredia**¹⁹ (SZP) boli prijaté do bežných tried. Nevypracovanie IVP pre všetky deti obmedzovalo ich ciele napredovanie. Školské vzdelávacie programy (ŠkVP) boli zamerané na oblasť socializácie detí a podporovanie, skvalitňovanie ich komunikatívnych kompetencií. Zákonní zástupcovia čiastočne rešpektovali odporúčania učiteľov a ponúkanú odbornú starostlivosť vrátane logopedickej. Príčinami nepravidelnej dochádzky detí do MŠ boli nezáujem i hmotná núdza zákonných zástupcov. Na zlepšenie dochádzky využili školy v spolupráci so zriaďovateľmi osvetu, návštevu v rodinách a rôznorodosť spoločensko-kultúrnych a športových podujatí.

Učitelia zohľadňovali výchovno-vzdelávacie potreby detí. Podporovali nadobúdanie a využívanie poznatkov, poskytli im priestor na umelecko-expresívne, pohybové angažovanie sa, i na komunikáciu. Využívali metódu všeobecnej pochvaly a povzbudenia, ktorá mala prevažne formálny charakter. Deti prejavovali záujem o všetky činnosti, rešpektovali dohodnuté pravidlá, avšak učitelia im väčšinou neposkytli príležitosti na reflektovanie vlastného konania a správania sa.

Pre dieťa s **nadaním**²⁰ bol vpracovaný IVP v spolupráci s centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP), zameraný na náročnejšie, zložitejšie logicko-matematické učebné problémy a z nich vyplývajúce úlohy vrátane čitateľskej gramotnosti. Učitelia zabezpečovali adekvátne podmienky na skvalitňovanie jeho intelektuálneho rozvojového potenciálu. Dieťa sa bez problémov aktívne zúčastňovalo rôznorodých činností. Zákonní zástupcovia spolupracovali, konzultovali²¹, reálne akceptovali výchovno-vzdelávacie stratégie, odporúčania školy aj CPPPaP. So záujmom reagovali na rôznorodosť podporovania seberealizovania a angažovania sa dieťaťa v MŠ.

Závery

Integráciu detí so ŠVVP realizovali školy v spolupráci so zákonnými zástupcami, zriaďovateľmi i poradenskými zariadeniami. Dodržiavali práva všetkých detí vrátane rovnoprávneho prístupu k výchove a vzdelávaniu. Špecifiká²² výchovy a vzdelávania detí so ŠVVP boli zväčša rozpracované v ŠkVP a dokumentácii škôl. Vzhľadom na intelektovú úroveň detí nebola potrebná výrazná zmena v učebných osnovách. Ojedinele boli uplatňované špecifické metódy, formy výchovy a vzdelávania a využívané kompenzačné a špeciálne učebné pomôcky.

Cielenými činnosťami učitelia podporovali prospešnosť autonómneho konania detí zo SZP, vzájomnú toleranciu, rešpekt, spolupatričnosť a pomoc. Zlepšenie vyžaduje vytvorenie priestoru deťom na sebahodnotenie.

Dieťaťu s intelektovým nadaním vytvorila škola podmienky zohľadňujúce úroveň jeho rozvojového mentálneho potenciálu.

¹⁹ učebné osnovy boli modifikované 2 deťom, upravenú organizáciu a využívanie špecifických metód a foriem výchovy a vzdelávania vyžadovalo 23 detí

²⁰ modifikované učebné osnovy

²¹ vhodnosť hier, pracovných zošitov, literatúry a pod.

²² z celkového počtu 124 detí so ŠVVP boli modifikované učebné osnovy 29 (23,39 %) deťom, špecifické metódy a formy výchovy a vzdelávania vyžadovalo 32 (25,89 %) a využívanie kompenzačných pomôcok 21 (16,94 %) detí

Školský rok	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012
Celkový počet detí	14 292	11 584	9 093	8 454
Deti so ZZ	20		48	60
Deti zo SZP	375	170	33	63
Deti s N			2	1

Inšpekčné zistenia týkajúce sa detí so ŠVVP boli vo všetkých sledovaných oblastiach²³ porovnateľné so školským rokom 2010/2011.

Výrazne pozitívne zistenia

- vytvorené podmienky pre výchovu a vzdelávanie detí so ŠVVP
- individuálne pokroky detí so ŠVVP

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- zabezpečenie výchovy a vzdelávania detí so ŠVVP internými odbornými zamestnancami a asistentmi učiteľa
- vzdelávanie učiteľov v oblasti integrácie detí so ŠVVP

Odporúčania a podnety

riaditeľom škôl

- podporovať v spolupráci s poradnými orgánmi profesijný rozvoj učiteľov v oblasti integrácie detí so ŠVVP

zriaďovateľom

- podporovať integráciu detí so ŠVVP zabezpečením príslušných interných odborných a pedagogických zamestnancov a skvalitnením materiálno-technických podmienok škôl vrátane debarierizácie

Metodicko-pedagogické centrum

- rozšíriť ponuku kontinuálneho vzdelávania učiteľov MŠ o oblasť integrácie detí so ŠVVP
- centrám pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, centrám špeciálno-pedagogického poradenstva**
- zintenzívniť spoluprácu so školami, ktoré na základe súhlasného stanoviska integrujú deti so ŠVVP, poskytovaním pravidelných supervíznych aktivít vrátane poradenského servisu

²³ podmienky výchovy a vzdelávania vrátane servisu odborníkov, dokumentácia detí so ŠVVP, dokumentácia škôl a ŠkVP, stav výchovy a vzdelávania detí so ŠVVP